

Profesor Aleksander Hulek
(1916 – 1993)

..... „Sprawy ludzi niepełnosprawnych powinny być w sposób naturalny wkomponowane do kultury i cywilizacji każdego regionu, państwa i świata”.....

Aleksander Hulek

Dla wielkich i ważnych spraw rocznica jest właściwą drogą, by wspomnieć, ocalić od zapomnienia to, co było naszym wspólnym udziałem.

Profesor Aleksander Hulek urodził się Będziemyślu koło Rzeszowa 24 marca 1916 roku.

Po ukończeniu Seminarium Nauczycielskiego pracował jako nauczyciel w szkole podstawowej w Boryni i Krzyżowicach (1938-39), a później odbywał czynną służbę wojskową we Lwowie. Brał udział w Kampanii Wrześniowej i przeszedł wraz z Armią Polską przez Węgry, Jugosławię, Francję do Anglii (1939).

W 1943 roku A. Hulek został skierowany na studia do Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Edynburgu. Po dwóch latach polską grupę przeniesiono na /wydział Psychologiczny do Uniwersytetu Edynburskiego, który ukończył w 1947 roku z wyróżnieniem, uzyskując stopień magistra psychologii. Temat jego pracy magisterskiej brzmiał: „Jak umysłowo upośledzeniu w porównaniu z normalnymi odtwarzają z pamięci obrazy raz widziane.”

Już w czasie studiów A. Hulek brał udział w Europejskim Kongresie Międzynarodowej Ligi dla L'education Nouvelle, który odbywał się od 29 lipca

do 12 sierpnia 1946 roku w Paryżu na Sarbonie. Na tym Kongresie A. Hulek był delegatem rządu londyńskiego.

4 grudnia 1947 roku A. Hulek wrócił do Polski, a 10 lutego 1948 roku rozpoczął pracę w Ministerstwie Pracy i Opieki Społecznej w charakterze st. radcy ds. rehabilitacji zawodowej.

Ta właśnie decyzja stała się przyczynkiem do naukowej drogi A. Hulka. Prowadziła ona od praktycznych rozwiązań do teoretycznych założeń rehabilitacji inwalidów, a później osób niepełnosprawnych.

W pracy zawodowej, naukowej i społecznej Profesora zarysowały się trzy zasadnicze okresy.

Pierwszy, to lata pracy w centralnych instytucjach (1948-1962).

Drugi okres, to działalność w Nowym Jorku w Biurze Spraw Socjalnych ONZ (1962-1967).

Trzeci okres, to praca dydaktyczno-naukowa na Uniwersytecie Warszawskim (1968-1993).

Działalność A. Hulka w Ministerstwie w latach 1948 – 1962 była niezwykle złożona i trudna, bowiem w Polsce nie było doświadczeń w zakresie rehabilitacji zawodowej, a szczególnie w zakresie ekspertyzy zawodowej. Wymagało to długotrwałych działań o charakterze medycznym, zawodowym i społecznym.

Należy podkreślić, że był to problem nie tylko Polski i całej Europy, a także dotyczył Stanów Zjednoczonych oraz Kanady.

Pierwsze doświadczenia w zakresie rehabilitacji A. Hulek poznaje bezpośrednio w Czechosłowacji (1949), które inspirują go do zbadania tego problemu w Polsce.

Chodziło o takie rozwiązania, by wszyscy inwalidzi w Polsce mieli równe szanse uczestniczenia w rehabilitacji nie tylko medycznej, ale także społecznej i zawodowej.

Rezultaty tych badań A. Hulek publikuje w następujących pozycjach:

- Studium nad doborem pracy dla ociemniałych (1950).
- Osiągnięcia Czechosłowacji na polu przywracania zdolności do pracy fizycznej upośledzonych (1951).

Ukoronowaniem tych badań było uzyskanie stopnia doktora filozofii w zakresie rehabilitacji społecznej i zawodowej inwalidów (1953).

Wypada podkreślić, że był to pierwszy w Polsce uzyskany tytuł naukowy w dziedzinie rehabilitacji. Temat tej pracy to : „Dobór pracy i tworzenie nawyków zawodowych inwalidów szkolonych w zakładach pracy.”

Po uzyskaniu stopnia naukowego A. Hulek prowadził wykłady na Uniwersytecie Warszawskim, w Poznaniu oraz w Instytucie Pedagogiki Specjalnej w Warszawie.

W połowie lat pięćdziesiątych XX wieku rozpoczął się wzmożony ruch mający na celu określenie skutecznych sposobów rehabilitacji inwalidów. W tym celu organizowane były liczne spotkania międzynarodowe, w których uczestniczył A. Hulek.

Pierwsza konferencja odbyła się w Genewie (1954), w której brał udział A. Hulek w opracowaniu zaleceń dotyczący rehabilitacji zawodowej.

W tym samym roku odbył się Międzynarodowy Kongres Towarzystwa Opieki nad Kalekami (Haga 1954) pod hasłem „Zmiana postaw wobec inwalidów.”

Kolejne międzynarodowe spotkania, to:

- Zgromadzenie Ogólne Międzynarodowej Organizacji Pracy (Genewa – Bazylea 1955);
- Światowy Kongres Głuchych (Zagrzeb 1955);
- VIII Kongres ISWC pod hasłem „Planowane zwycięstwa nad inwalidztwem” (Londyn 1957). Na tym Kongresie A. Hulek prezentował swoje opracowanie pt.: „Specyficzne metody stosowane w kształceniu inwalidów w Ośrodkach Zawodowej Rehabilitacji w Polsce”;
- Walne Zgromadzenie Światowej Federacji Głuchych i Komisji Naukowej tej organizacji (Rzym 1957);

Uczestnictwo Profesora w wymienionych Konferencjach stało się inspiracją do opracowania dwóch następujących pozycji:

- Rehabilitacja inwalidów w Polsce (1975), która została wydana również w języku angielskim.
- Podstawowe wiadomości z zakresu produktywizacji (rehabilitacji zawodowej) inwalidów (1957).

Były to pionierskie opracowania, które z jednej strony ukazywały społeczeństwu wiele zagadnień realizowanych, a z drugiej ogrom problemów wymagających pilnego rozwiązania.

W latach 1957 – 1958 A. Hulek jako stypendysta ONZ przeprowadził studia nad problemami rehabilitacji inwalidów w Stanach Zjednoczonych, Anglii, Kanadzie i Finlandii. Te siedem miesięcy pobytu w wymienionych krajach umożliwiło mu poznanie systemu rehabilitacji inwalidów zarówno od strony teoretycznej, ale przede wszystkim od strony działalności praktycznej.

Analiza uzyskanych wyników badań upoważniła Profesora do stwierdzenia, że rehabilitacja inwalidów w krajach zachodnich spoczywa w rękach organizacji społecznych, państwa i osób prywatnych.

Natomiast w Polsce istniejący program rehabilitacji inwalidów stanowi dorobek tylko państwa. Natomiast w praktyce istnieje duża zbieżność poczynań między polskim programem, a tym, który był przedmiotem badań.

A. Hulek podkreślił, że przywracanie zdolności do samodzielnego życia i pracy poszkodowanym na zdrowiu inwalidom powinno stanowić – podobnie jak jest w krajach zachodnich – odrębny dział nauki, której wyniki powinny mieć szerokie zastosowanie w praktyce.

Ponadto A. Hulek twierdził, że podstawową formą przywracania inwalidom zdolności do samodzielnego życia jest praca, która uwzględnia elementy medyczne, psychologiczne, techniczne, zawodowe i socjalne. W tym kierunku trzeba kształcić odpowiednią kadrę na studiach i kursach, powołując odpowiednie instytucje do realizacji tego zadania. A. Hulek podkreśla, że rehabilitacja zawodowa musi być kontynuacją rehabilitacji leczniczej.

Doświadczenia wyniesione z pobytu w krajach zachodnich oraz przeprowadzone badania umożliwiły modyfikację programu rehabilitacji osób niepełnosprawnych w Polsce. Zmiany te obejmują:

1. Powołanie międzynarodowego komitetu, którego zadaniem byłoby koordynowanie działalności różnych instytucji;
2. Wydanie odpowiedniej ustawy obejmującej całość problemów rehabilitacji;
3. Systematyczne szkolenie kadr na szczeblu uniwersyteckim i w formie kursów doksztalających;
4. Rozwinięcie badań naukowych przez stworzenie instytutu naukowo – badawczego;
5. Powołanie organizacji społecznych w celu propagowania idei rehabilitacji.

Następstwem tych propozycji było powołanie Rady Naukowej przy Ministrze Zdrowia i Opieki Społecznej oraz stworzenie społecznej organizacji pod nazwą „Polskie Towarzystwo do Walki z Kalectwem”, którego celem było zapobieganie kalectwu i rehabilitacja inwalidów (1960).

Obok pracy zawodowej i społecznej A. Hulek angażuje się w działalność publicystyczną popularyzującą idee rehabilitacji osób niepełnosprawnych. Wyrazem tego było opracowanie i opublikowanie (1938 – 1993) 58 prac zwartych autorskich, 23 współautorskich, 80 jako redaktor naczelny i 143 artykułów, wydanych w różnych czasopiśmiech. Dodać należy, że niektóre książki i artykuły były wydane w języku angielskim i francuskim.

Podkreślić wypada jak ważna były niektóre opracowania A. Hulka. Wśród wielu wydanych jego pozycji w 1968 roku ukazała się pozycja pt.: „Teoria i praktyka w rehabilitacji

inwalidów”, która została ogłoszona „książką roku 1968”. Była ona pierwszą próbą usystematyzowania zagadnień tej rozległej dziedziny, jaką jest rehabilitacja.

Praca ta była również podstawą do uzyskania przez A. Hulka stopnia naukowego na Uniwersytecie Warszawskim – doktora habilitowanego (1968). Sprawilo to, że A. Hulek związał się za trwale z pracą dydaktyczno – naukową w tej uczelni. Pozycja ta stala się pierwszym podręcznikiem akademickim z tego zakresu.

Mimo ogromnego dorobku naukowego na nominację profesorską musiał czekać aż do 1977 roku.

Kolejnym osiągnięciem profesora było wydanie trzech następujących pozycji: „Kształcenie zawodowe młodzieży z odchyleniami i zaburzeniami rozwojowymi”, „Stan i perspektywy rozwoju pedagogiki specjalnej”, „Współczesne teorie i tendencje wychowania i kształcenia specjalnego”. W pracach tych prof. A. Hulek omawia integracyjny system kształcenia i wychowania.

W swoich rozważaniach profesor akcentuje, że system integracyjny winien być tylko jednym ze sposobów kształcenia i wychowania osób z niepełnosprawnością. Uważa, że nadal będą potrzebne szkoły i zakłady specjalne.

Dobre imię i sławę zyskał poprzez niezależność moralną sprawiającą, że unikał łatwych dróg. Profesor był niezwykle wrażliwy na krzywdę innego człowieka, sercem darzył przede wszystkim poszkodowanych – niepełnosprawnych. Był ich trybunem i rzecznikiem ich spraw, był wszędzie tam, gdzie potrzebowali pomocy.

Cóż więc sprawilo, że prof. A. Hulek był postacią tak powszechnie znaną i cenioną? Działo się tak przede wszystkim z powodu jego wybitnej osobowości, życzliwości i przyjaznego nastawienia do wszystkich, jego chęci niesienia pomocy tym, którzy najbardziej potrzebowali – ludziom niepełnosprawnym, jego erudycji i głębokiej, wszechstronnej znajomości problemów, którymi się zajmował.

Wyrazem uznania za całokształt działalności na rzecz rehabilitacji inwalidów w latach 1948 – 1962 było powierzenie A. Hulkowi stanowisko w Sekretariacie ONZ. Było to też uznanie dla polskich osiągnięć w zakresie rehabilitacji inwalidów.

Należy podkreślić, że prof. A. Hulek pozostawił rozległą spuściznę naukową zawartą w licznych wydawnictwach i publikacjach (295). Pozostawił także przekonanie o słuszności i potrzebie kompleksowej rehabilitacji, która aktualnie jest rozwijana i wdrażana do praktyki. Wypada dodać, że Profesor był jednym z głównych filarów polskiej i światowej rehabilitacji osób z niepełnosprawnością, a także wybitnym pedagogiem specjalnym, humanistą i społecznikiem.

Nie można zapomnieć o Jego inicjatywie i roli dotyczącej edukacji integracyjnej.

Propagowanie idei rehabilitacji oraz edukacji integracyjnej, a także kształtowanie świadomości społeczeństwa i postaw wobec osób niepełnosprawnych poprzez publikacje, seminaria, konferencje, sympozja, odczyty i spotkania stanowiły wielki wkład Profesora w rozwój (zawodowej, społecznej i psychologicznej) rehabilitacji i edukacji integracyjnej osób z niepełnosprawnością.

Długie lata działalności Profesora Aleksandra Hulka w różnych zakresach teraz powoli przynoszą plon. Zostawił wspaniały i bogaty dorobek przede wszystkim w książkach, które napisał i redagował, a także w ludziach, których kształcił i inspirował.

Opracowała:

dr Marianna Marek-Ruka

Zakład Edukacji i Rehabilitacji Osób

z Niepełnosprawnością Intelektualną